

Տ. ՆԱՐԵԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՇԱՔԱՐՅԱՆԻ ՔԱՐՈՉԸ ԽՈՍՎԱԾ Ս. ԷԶՄԻԱՇՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ ՄԱՏՈՒՅՎԱԾ ՈՒԽՏԻ ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ

(6 հուլիսի 2003 թ.)

Միրելի հավաքացյալներ, Իջման այս Սուրբ Սեղանին առջև մարմնի կերթանք չորրորդ դարու սկիզբը, երբ Հայոց դարձից հետո շինվեց և դեպի երկինք խոյացավ Մայր Տաճարը, և հաստատվեց Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը:

Այս փարի ահա այդ գույզ և աստվածային երևումների 1700-ամյակն է, այսինքն՝ հորել-ինական մի փարեթով՝ հռչակված Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Գարեգին Երկրորդի սրբապատ կոնդակով:

Ս. Էջմիածինը ավելություն ու արդյունքն է մեր առաջին Հայրապետ և Կաթողիկոս Ս. Գրիգոր Լուսավորչի աստվածային փեսիլքի: Ս. Գրիգորն աղոթքի պահին ունենում է հրաշալի և նախախնամական այն փեսիլքը, որը հետո մարմնանալով կամ առարկայանանալով՝ դառնում է հայ նորադարձ ժողովրդի առաջին աղոթքի փունը՝ իր մշտամնա հավերժական փայլով և օրհնությամբ: Փոթորկոտ ծովի պես է եղել այդ հրաշքը: Հրաշքներն այսպես են, սիրելիներ: Աստծո միջնորդությամբ եղած իրականություններ, ինչպես ահա Հայոց երկնքի բացվելը, երբ հրաշք փեսիլքի մեջ ահա վերից դեպի վար ուղիղ ճառագայթումով ծագում է լույսը երկնային, երևում են լուսեղեն էակներ և նրանց կենտրոնում Ինքը՝ Աստծո Որդին, մեր Փրկիչը՝ Հիսուս Քրիստոս: Նա Իր ձեռքում ունեւր ոսկե մուրճը, որ զարկում է Արարադյան հեթանոս այս դաշտի սանդարամբին և կոչում. «Ո՛ր մարդ, ինչո՞ւ ես զարմացած»:

Ահա նաև խոսք Աստծո, որ պետք է կարևորվի և ըմբռնվի ուշադրությամբ, չմոռանալով: Ավետարանիչը երևի այսպես կասեր փեսիլքն ունեցող հայոց Լուսավորչին. «Դու հավաքացի և այժմ էլ քեզանով բու հոգի. այսպես ձեզ պիտի երաշխավորվի ոչ թե դատապարտությունը, այլ՝ կյանքը հավիտենական»: Ուրեմն հաղթանակ հեթանոսության, անհավատության, սնոտիապաշտության վրա: Մեծ հրաշքի ավարտին Հայոց առաջին Հայրապետ իր գլուխը բարձրացնում է դեպի վեր և ունկնդիր Աստծո այս հրամանին և գոհունակ սրտով անուշար, ձեռնարկում է հայոց աղոթքի առաջին այս փուն կամ, ինչպես սկզբում ասում էին՝ Վաղարշապատի եկեղեցվո կառույցին: Ս. Գրիգոր Լուսավորիչը և հետո արդեն դարձի եկած Արշակունի Տրդատ III թագավորն անձամբ կապարում են կամ ձեռնարկում շինությունն այս եկեղեցվո: Հետո ամփոփում են Հռիփսիմյանց նահապարկ կույսերի և մյուս մարտիրոսների նշխարները: Կառուցում են նաև երեք ուրիշ վկայարաններ ևս, աղոթքի փներ:

Շուրջ 1700 փարիներ Ս. Պարարագ է մատուցվում նաև Իջման Ս. Սեղանին՝ Մայր Տաճարի մայր գմբեթի ներքո: Ս. Էջմիածնին հատուկ այս խորանը արդյունքն է, մարմնավորումը, ինչպես քիչ առաջ ասացի, Ս. Գրիգոր Լուսավորչի փեսիլքին: Իջման խորան, ուր փարին մի քանի անգամ կատարվում են Ս. Պարարագներ: Ս. Էջմիածնի մեջ օծում սրա-

ցած կոչումնավորներ և այլ նվիրյալներ այսպեղ՝ Իջման Ս. Խորանի ամօն ծնկաչոք կատարում են իրենց ուխտը, զինվորի իրենց նվիրումի պարտականությունը:

Ս. Էջմիածին. ինքը 17 դարյա եկեղեցի: V դարից գմբեթ և ուրիշ շինություններ: Բարեբախտաբար հարավային և մասամբ էլ արևմտյան պատերից մնացած են քարեր հին օրերից որպես հատուկ նշխարներ: Եվ նույնիսկ հունարեն արձանագրություն կա, գիտե՞ք, մեր այս Մայր եկեղեցվո պատին: Ինչո՞ւ հունարեն, որովհետև նախամշտոցյան եկեղեցի է այս: Ս. Էջմիածինը կառուցվեց, և մոտ մեկ դար հետո մենք ունեցանք մեր Ոսկեդարը՝ Մեսրոպյան Այբուբենը:

Երբ Շահ Աբասն Արարադյան աշխարհի հայությանը գաղթեցրեց և հիմնեց Նոր Զուղան, հրամայեց բերեն և՛ Գրիգոր Լուսավորչի Աջը, և՛ Մայր Տաճարի որոշ քարեր: Բարեբախտաբար տարված քարերը մի կողմ չեն նետվել, այլ դրվել Նոր Զուղայում կառուցված Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցու շարվածքում:

1804-1813 թթ. ռուս-թուրքական պատերազմների ժամանակ մեծ վնասներ է կրել մեր եկեղեցու՝ Մայր եկեղեցու այս տանիքը: Ռուսական զորքերը երկար ժամանակ այս տանիքի վրա դիրքեր են ունեցել, կրակ են վառել և տանիքը ավերվել է: Ահա այսպես ընդ հուր և ընդ սուր է անցել Ս. Էջմիածինը:

Այսօրվա մեր այս փոքրիկ փուրքը, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կոնդակով, որդիական մեր պարտքն է, նաև փվջությունը, հարգանքն առ այսօրվա 132-րդ Կաթողիկոսն Ամենայն Հայոց, ով օրինակովը մեր բոլոր մեծանուն և շինարար կաթողիկոսների շարունակում է գործը 1700-ամյա սկիզբ ունեցող պատմության: Որով և մենք ասում ենք. «Ուրախ լիր, հարսն անարապ՝ Եկեղեցի Հայաստանեայց» անքննելի քո խորհրդով, «Քանզի ի սմա ծագեաց մեզ լոյս ի Հայաստան աշխարհի»:

«Թագաւոր երկնաւոր, Եկեղեցի քո անշարժ պահեա եւ զերկրպագոս անուանդ քում պահեա ի խաղաղութեան այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն»: